

FI lausuntopyyntö VV

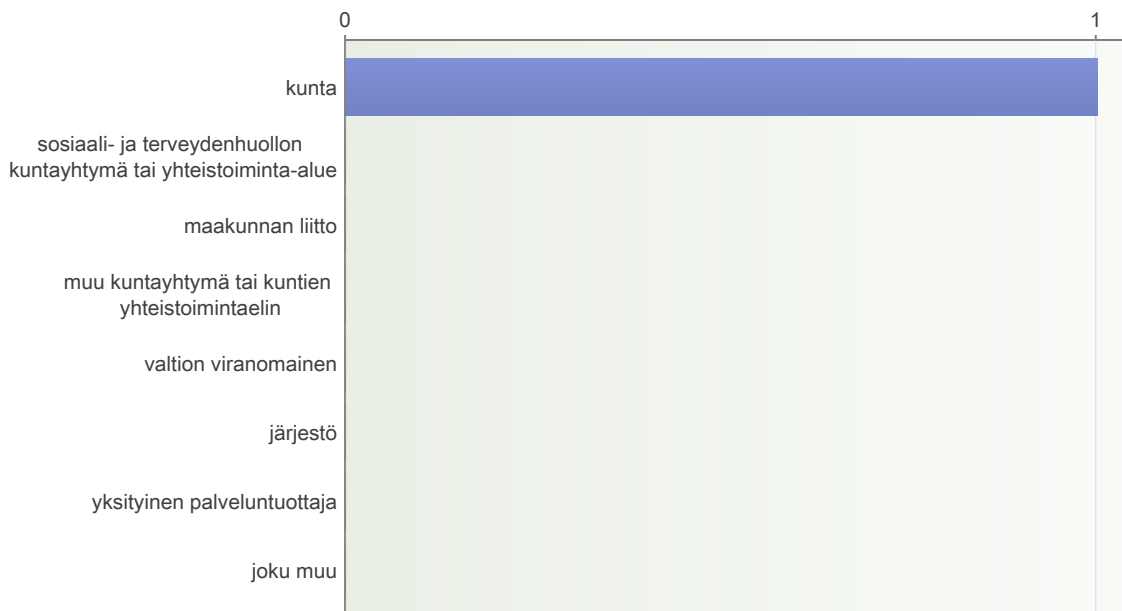
1. TAUSTATIEDOT

Vastaajien määrä: 1

Vastaajatahon virallinen nimi	Vastauksen kirjanneen henkilön nimi	Vastauksen vastuhenkilön yhteystiedot	Lausuntopyynnön käsittelypäivämäärä toimielimessä	Toimielimen nimi
RAUTALAMMIN KUNTA	Merja Koivula-Laukka	Risto Niemelä p.040 8405088, risto.niemela@rautalampi. fi	21.3.2017	Rautalammin kunnanvaltuusto

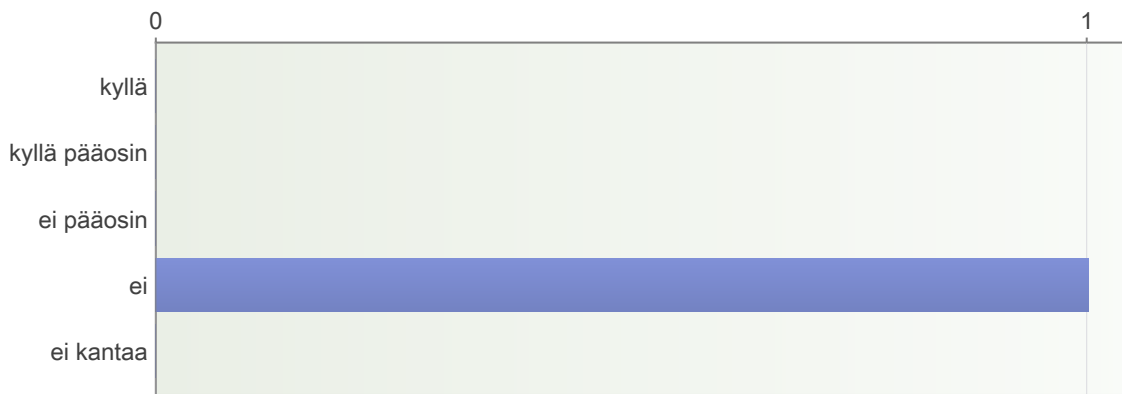
2. Onko vastaaja

Vastaajien määrä: 1

3. 1. Voidaanko uudistuksella kaventaa väestön terveys- ja hyvinvointieroja sekä parantaa palvelujen yhdenvertaista saatavuutta?

Vastaajien määrä: 1

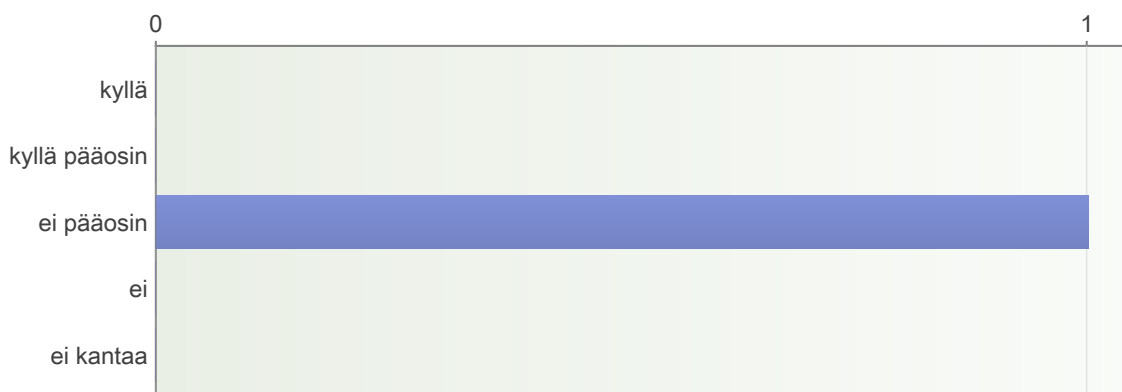
4. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Kansalaisen asuinpaikka vaikuttaa palveluiden saatavuuteen, joka vaikuttaa valintamahdollisuuksiin, mikä kasvattaa väestön hyvinvointieroja. Kts. vapaamuotoinen lausunto kohta 4.

5. 2. Edistääkö uudistus tarkoituksenmukaisella tavalla asiakkaan vaikutusmahdollisuuksia omiin palveluihin?

Vastaajien määrä: 1

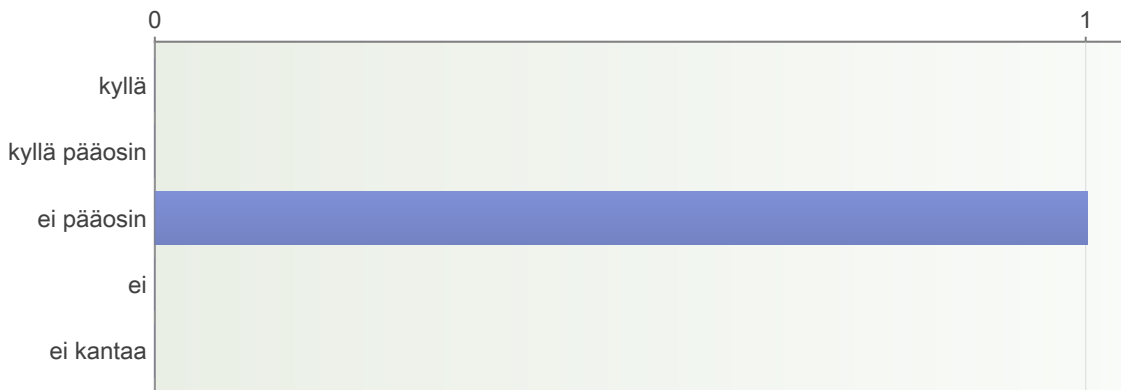
6. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Valinta edellyttää asiantuntijuutta, jota monilla ei ole. Valinnan sitominen aikamääräisesti yhteen tuottajaan, saattaa johtaa tilanteeseen, jossa asiakas ei saa uuteen ongelmaansa parasta mahdollista apua. Päämäärä on sinänsä hyväksyttävä, mutta keinot toimivat vain kaupunkikeskuksissa, jossa on jo toimivat markkinat.

7. 3. Antaako uudistus asiakkaalle riittävät mahdollisuudet hakeutua asiakkaan omaan tilanteeseen sopivaan palveluun?

Vastaajien määrä: 1

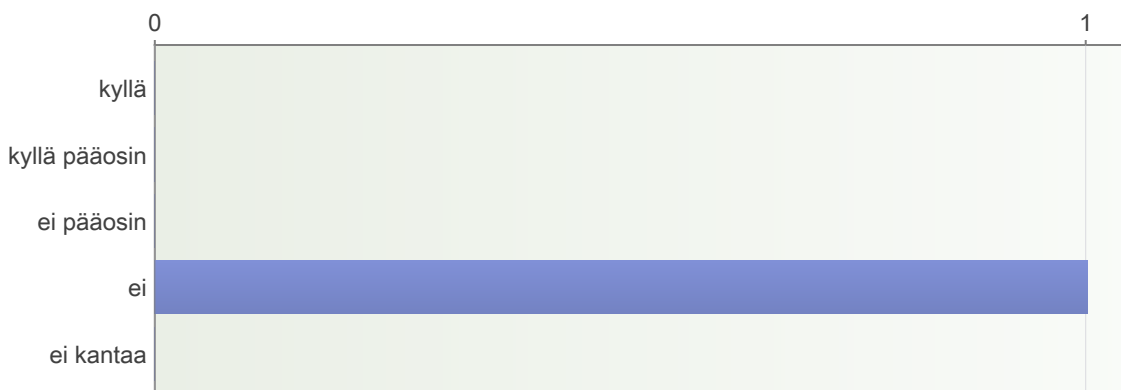
8. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Henkilö, joka pystyy itse etsimään tietoa hyötyy todennäköisesti uudistuksesta. Viite: esitys laiksi, yleisperustelut s. 83 /3kpl

9. 4. Jos asiakkaalla on laaja-alaisia palveluntarpeita, toteutuuko uudistuksessa asiakkaan mahdollisuus saada tarpeen mukaisella tavalla yhteensovitettuja palveluita?

Vastaajien määrä: 1

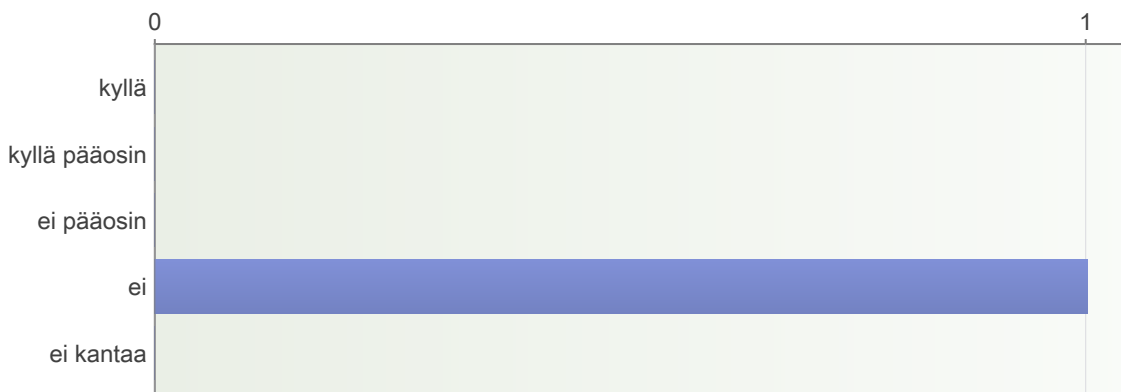
10. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Riskitekijä integraation suhteen ovat liian suuria ,mm. tietojärjestelmät, viranomaistyön ja palvelutuottajoen yhteistyön toteutuminen.

11. 5. Antaako uudistus riittävät edellytykset saavuttaa 3 miljardin euron kustannusten kasvun hillinnän tavoite?

Vastaajien määrä: 1

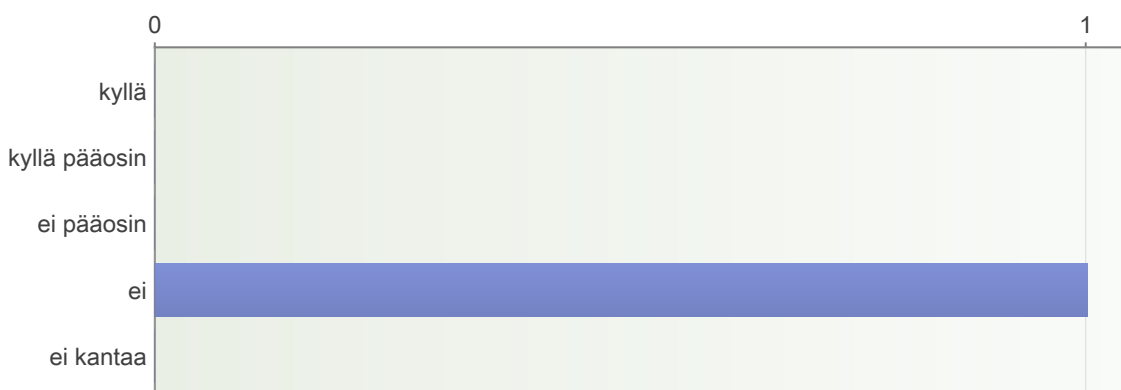
12. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Vaikka hallintopalveuja voidaan osittain virtaviivaistaa, tulee hallintokustannuksia muuten lisää. Esim. markkinoiden valvonta, hyväksyntä ja transaktiokustannukset tulevat kasvattamaan kustannuksia. Viite: Yritys-, kilpailu- ja markkinavaikutukset s. 97/4.6.2

13. 6. Toteutuuko demokratia esityksessä riittävällä tavalla? Jos ei, miten esityksen kansanvaltaisuutta voisi vahvistaa?

Vastaajien määrä: 1

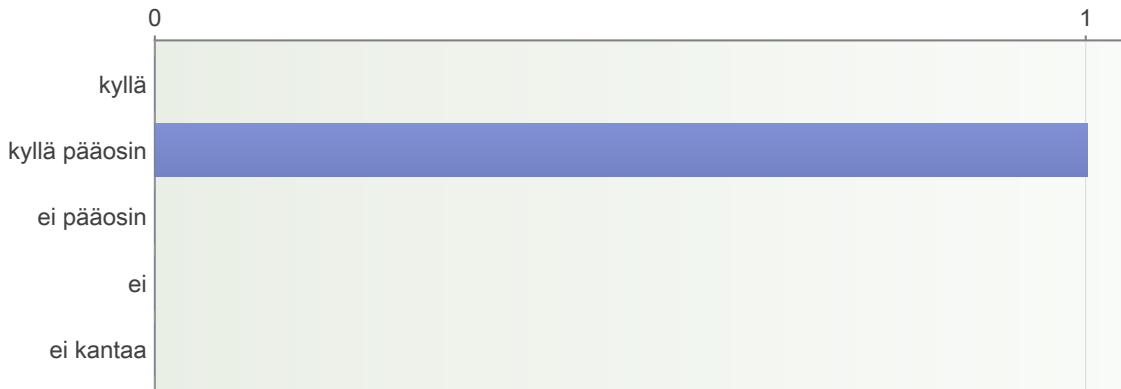
14. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Kuntien ja kuntalaisten päätösvalta vähenee. Maakunnilla ei ole verotusoikeutta, joten maakuntavaltuutetuilla ei ole todellista valtaa. Valtion keskusohjaus lisääntyy. Hallitus voi asetusvoimalla pahimmillaan kaventaa päätösmahdollisuuksia entisestään. Demokratiaa voisi vahvistaa antamalla kunnille oikeus yhtiöittää ja tuottaa sote-palveluita tai antamalla maakunnille verotusoikeus.

15. 7. Edistääkö uudistus toimintatapojen muutosta ja uusien palveluinnovaatioiden käyttöönottoa, millä voidaan varautua tulevaisuuden haasteisiin?

Vastaajien määrä: 1

16. Vapaamuotoiset huomiot.

Ei vastauksia.

17. 8. Sosiaali- ja terveydenhuollon valinnanvapauslakiluonnoksen 3 luvussa säädettäisiin asiakkaan suoran valinnan sosiaali- ja terveyspalveluista. 8a. Ovatko säännökset suoran valinnan palveluista riittävän selkeitä siltä osin, mitkä palvelut kuuluvat yhtiötettävien valinnanvapauspalveluiden piiriin ja mitkä kuuluvat maakunnan liikelaitoksen tuottamiin palveluihin?

Vastaajien määrä: 1

18. Jos ei, miten olisi tarkoituksenmukaista määritellä ne perusteet, joilla maakunnat määrittelevät tarkemmin sote-keskuksissa tuotettavat perustason ja laajennetun perustason palvelut?

Ei vastauksia.

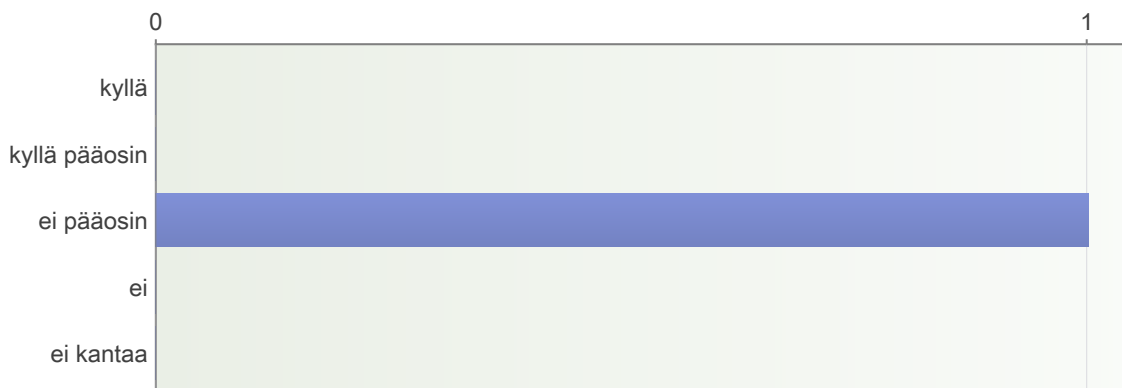
19. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Viranomaisvastuuta ei ole määritetty riittävän selvästi.

20. 8b. Turvaako maksusetelijärjestelmä maakunnalle riittävät ohjaus- ja vaikutusmahdollisuudet järjestämisvastuun kannon näkökulmasta?

Vastaajien määrä: 1

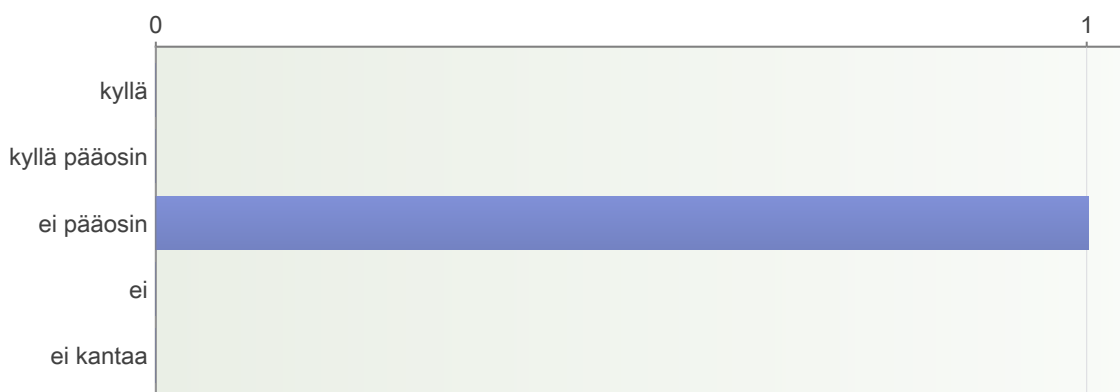
21. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Avoimeksi jää, tehdäänkö palveluratkaisut tuottavalla taholla asiakkaan tarpeen vai kustannusten perusteella. Lisäksi lopullisten kustannusten määrittely voi joissakin tapauksissa siirtyä maakunnalta tuottajalle.

22. 8c. Onko maksusetelijärjestelmässä sote-keskuksen oikeuksista ja velvollisuuksista säädetty tarkoituksenmukaisesti?

Vastaajien määrä: 1

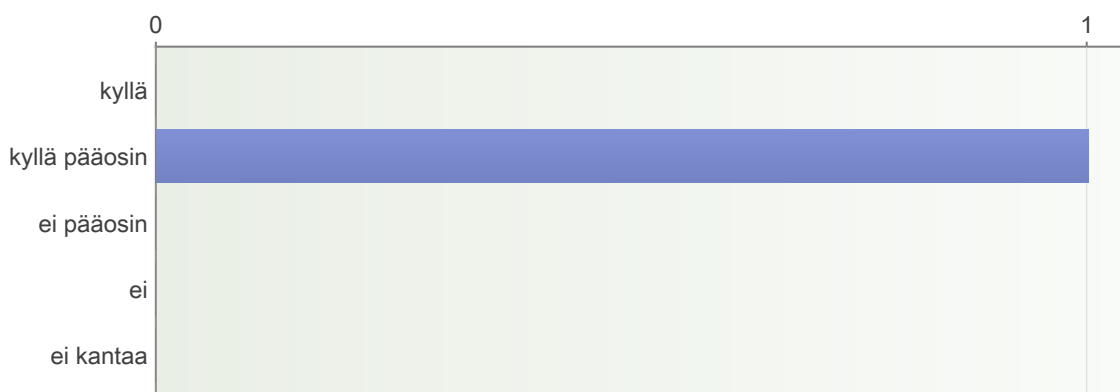

23. Vapaamuotoiset huomiot.

Ei vastauksia.

24. 8d. Mahdollistaako maksusetelijärjestelmä asiakkaalle riittävät mahdollisuudet vaikuttaa tarvitsemiensa palvelujen toteutukseen?

Vastaajien määrä: 1

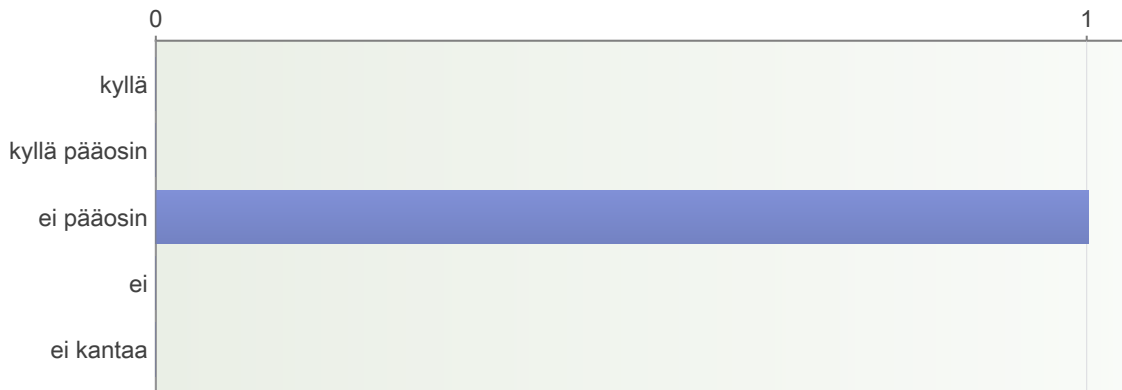
25. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Valinnanvapauden kautta asiakas voi vaikuttaa palveluiden toteutukseen , mikäli hänen osaamisensa asian arviointiin riittää.

26. 9. Lakiluonnoksen 4 luvussa säädettäisiin asiakkaan mahdollisuuksista valita maakunnan liikelaitos ja sen toimipiste. Antavatko säännökset asiakkaalle tarkoituksenmukaiset mahdollisuudet valita palvelujen tuottaja?

Vastaajien määrä: 1

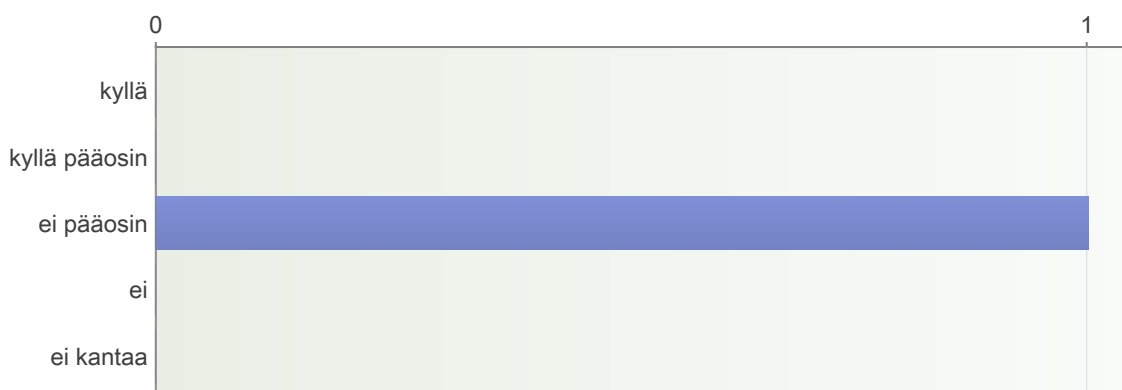
27. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Mahdollisuus valita asiakkaan kannalta takoituksen mukaisesti riippuu asiakkaan asuinpaikasta ja tarjolla olevasta palveluverkosta.

28. 10. Lakiluonnoksen 5 luvussa säädettäisiin asiakassetelin käytöstä asiakkaan valinnanvapauden lisäämisessä. 10a. Ovatko säännökset asiakkaan aseman ja oikeuksien näkökulmasta tarkoituksenmukaisia?

Vastaajien määrä: 1

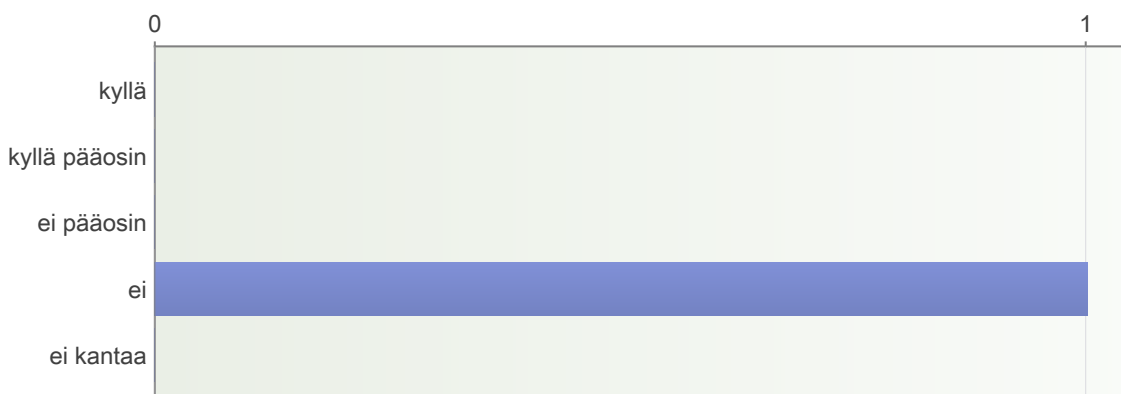
29. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Asiakasseteli antaa lisää valinnanvapautta, mikäli asiakas ymmärtää, mitä palvelua hän on asiakassetelillä oikeutettu saamaan. Asia pitäisi määritellä tarkemmin.

30. 10b. Turvaako asiakassetelijärjestelmä maakunnalle riittävät ohjaus- ja vaikutusmahdollisuudet järjestämisvastuun kannon näkökulmasta?

Vastaajien määrä: 1

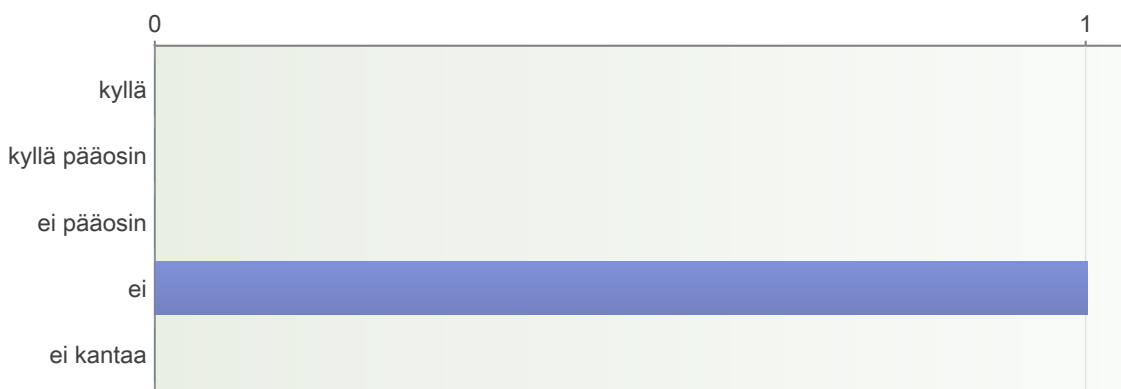
31. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Viite: Kuntaliiton lausuntoluonnos.

32. 10c. Ovatko asiakassetelijärjestelmän käyttöönottoa koskevat maakunnan päätöksentekoa koskevat rajaukset riittäviä ja turvaavatko ne asiakkaan valinnanvapauden toteutumisen?

Vastaajien määrä: 1

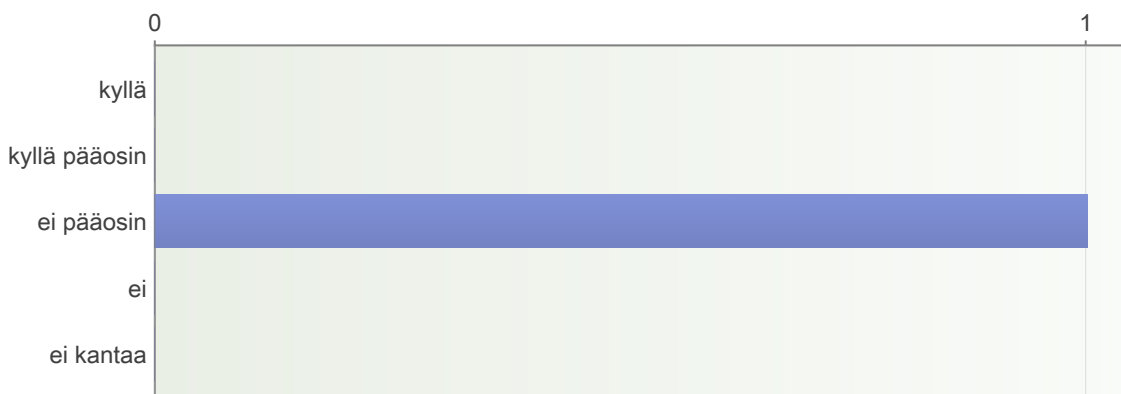
33. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Maakuntien erilaisuus ei mahdollista kaikille samaa 15 % tasoa asiakassetelin käyttämiseen.

34. 11. Lakiluonnoksen 6 luvussa säädettäisiin henkilökohtaisen budjetin käytöstä asiakkaan valinnanvapauden lisäämisessä. Mahdollistavatko säännökset asiakkaalle riittävät mahdollisuudet vaikuttaa tarvitsemiensa palvelujen toteutukseen?

Vastaajien määrä: 1

35. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Asiakkaan kyky ja taito arvioida palvelun toteuttamista ei aina riitä.

36. 12. Valinnanvapauslainsäädännön myötä esitetään potilaslakiin ja sosiaalihuollon asiakaslakiin lisättäväksi uusi luku päätöksenteon tukemisesta (tuettu päätöksenteko).

Valinnanvapauslainsäädäntöön sisältyisi potilaille ja asiakkaille erilaisia valinnanmahdollisuuksia (muun muassa suoran valinnan palvelut, maksuseteli, asiakasseteli ja henkilökohtainen budjetti). Näissä erilaisissa valintatilanteissa asiakkaat voivat tarvita tukea valintoja tehtäessä. Onko tuettua päätöksentekoa koskevat säännökset tarkoituksenmukaisia?

Vastaajien määrä: 1

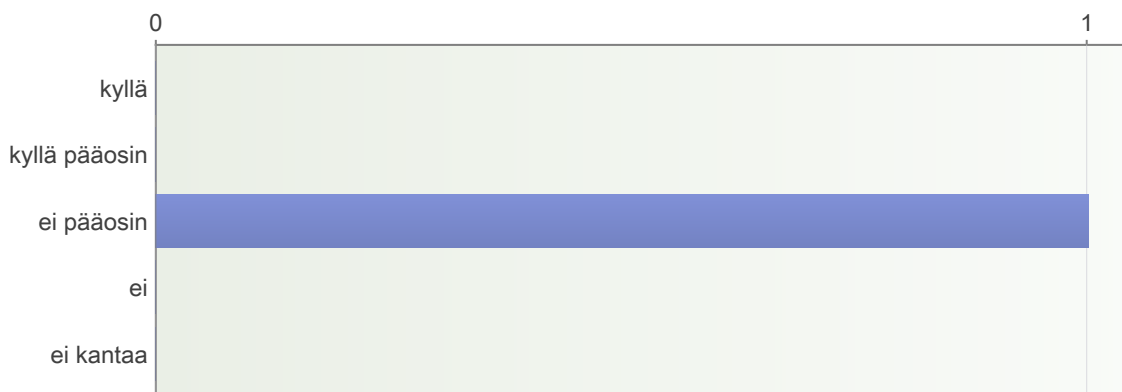
37. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Tuetun päätöksen teon toteuttamista voivat ohjata muut kuin asiakkaan edun mukaiset motiivit.

38. 13. Lakiluonnoksen 7 luvussa säädettäisiin palvelun tuottajien hyväksymis- ja sopimusmenettelyistä. 13a. Ovatko säännökset hyväksymismenettelyistä uudistuksen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisia?

Vastaajien määrä: 1

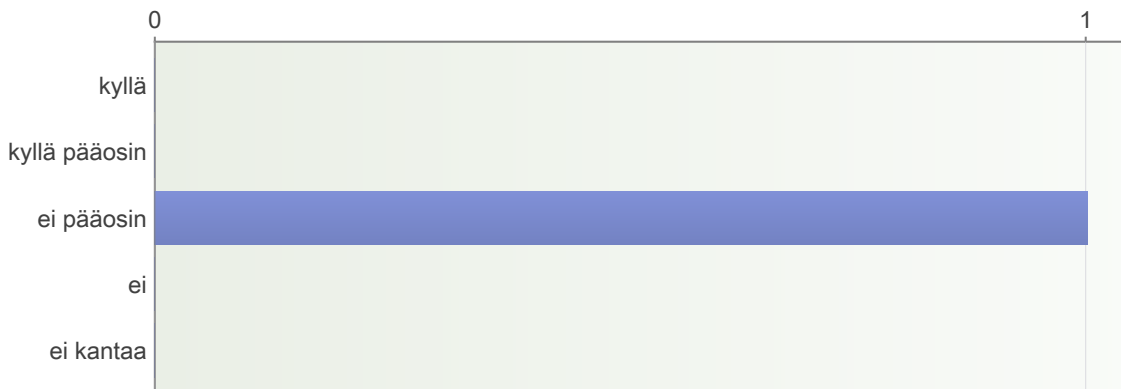
39. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Säännökset ovat osin tarkoituksen mukaisia, mutta hallintokustannukset tulevat kasvamaan. Niiden osuutta ei ole lainvalmistelussa arvioitu tai ainakaan annettu julkisuuteen.

40. 13b. Ovatko säännökset sopimusmenettelyistä uudistuksen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisia?

Vastaajien määrä: 1

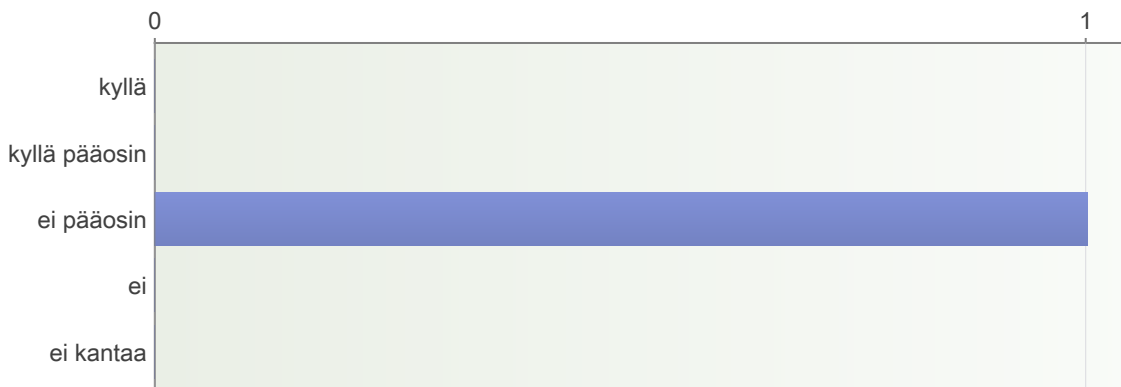
41. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Kts. edellinen peruste.

42. 14. Lakiluonnoksen 8 luvussa säädettäisiin palvelujen tuottamisesta ja palvelun tuottajien velvoitteista. Ovatko säännökset uudistuksen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisia?

Vastaajien määrä: 1

43. Vapaamuotoiset huomiot.

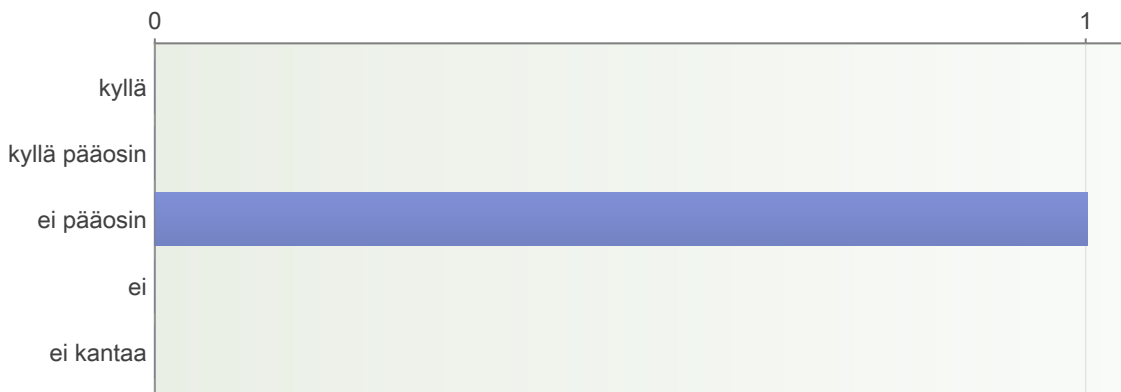
Vastaajien määrä: 1

- Pienillä sote-tuottajilla tulee olemaan vaikeuksia vastata säännöksiin, jotka suosivat suuria toimijoita. Tilanne voi johtaa siihen, että tarvittavien asiantuntijoiden palkkavaatimukset nousevat merkittävästi.

44. 15. Lakiluonnoksen 9 luvussa säädettäisiin palvelun tuottajalle suoritettavista korvauksista.

15a. Ovatko suoran valinnan palveluita koskevat kiinteän maksun osuus ja sen määräytymistä koskevat edellytykset riittäviä turvaamaan palvelujen riittävä rahoitus?

Vastaajien määrä: 1

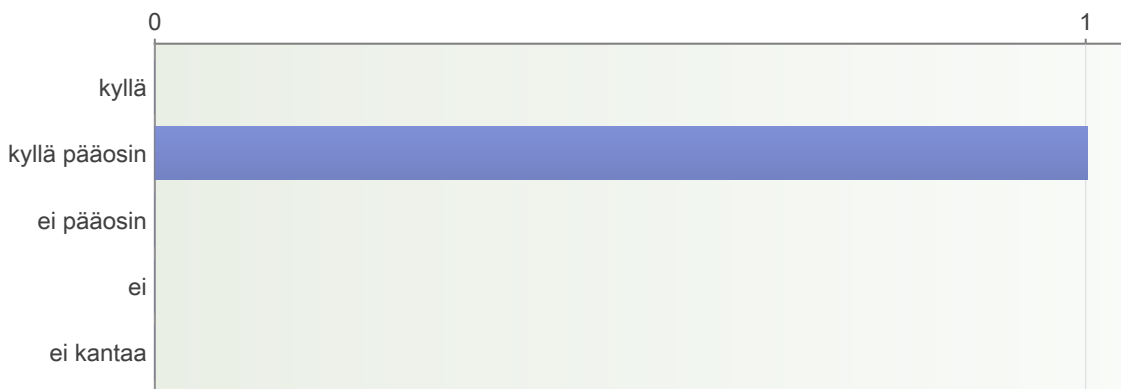
45. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Viite: Kuntaliiton lausuntoluonnos s.10.

46. 15b. Ovatko säännökset muista korvauksista uudistuksen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisia?

Vastaajien määrä: 1

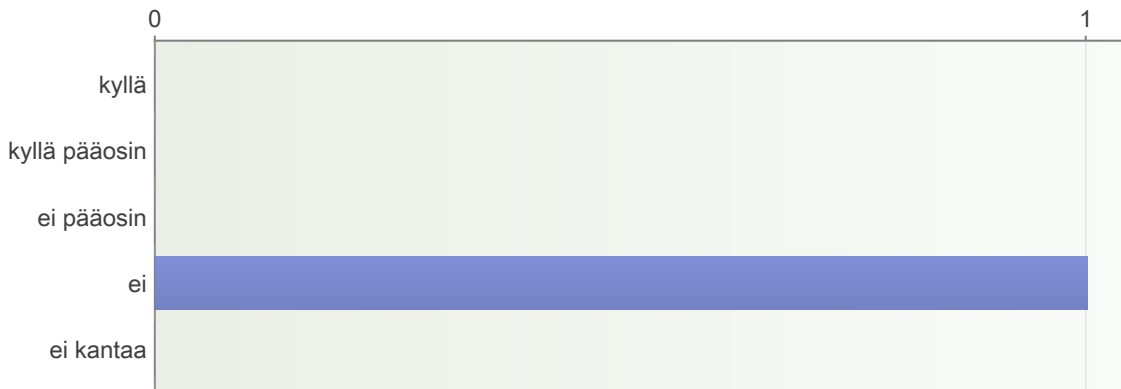

47. Vapaamuotoiset huomiot.

Ei vastauksia.

48. 16. Lakiluonnoksen 11 luvussa säädettäisiin lain voimaantulosta. Ovatko 71 §:n mukaiset siirtymäsäännökset uudistuksen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisia?

Vastaajien määrä: 1

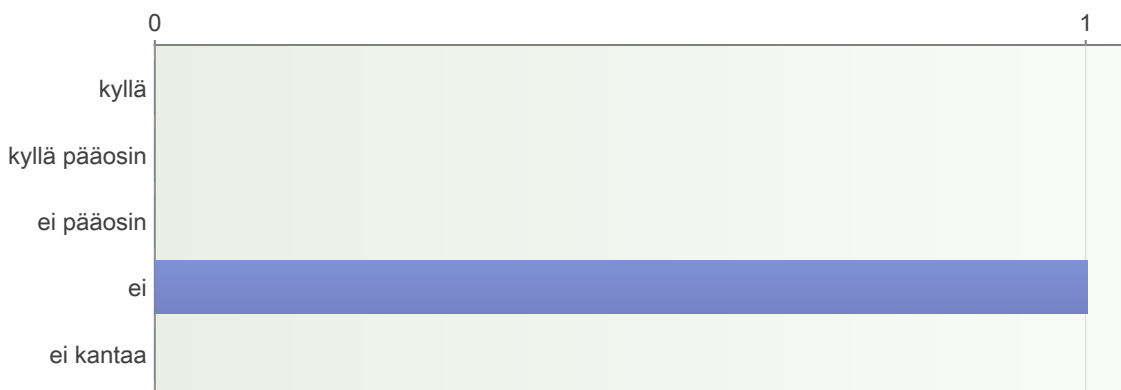
49. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Aikataulu on liian nopea kaikilta osin. Julkisella toimijalle tulisi antaa riittävä aika yhtiöittämiseen. Kunnille tulisi antaa mahdollisuus tuottaa suoran valinnan palveluja. Uudistus tulisi porrastaa ja toteuttaa vaiheittain. Sosiaalihuollon jättäminen uudistuksen ulkopuolelle tässä vaiheessa olisi viisautta.

50. 17. Antaako esitys maakunnille riittävät edellytykset järjestämisvastuun toteuttamiseen?

Vastaajien määrä: 1

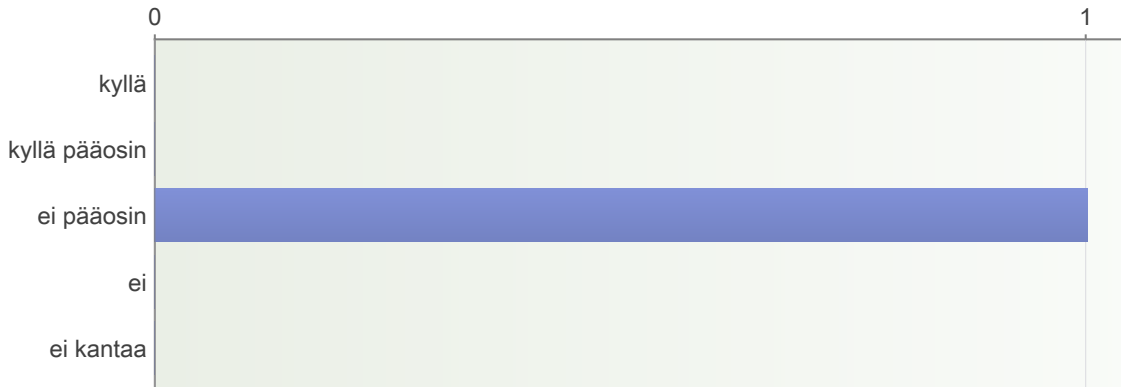
51. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Aikataulutus on maakunnille liian tiukka. Valmistelutyö on alkutekijöissään ja osissa maakunnista valmistelutyö toteutetaan epädemokraattisesti. Kts. vastaus 6.

52. 18. Antaako esitys riittävät edellytykset sosiaali- ja terveydenhuollon markkinoiden syntymiseen?

Vastaajien määrä: 1

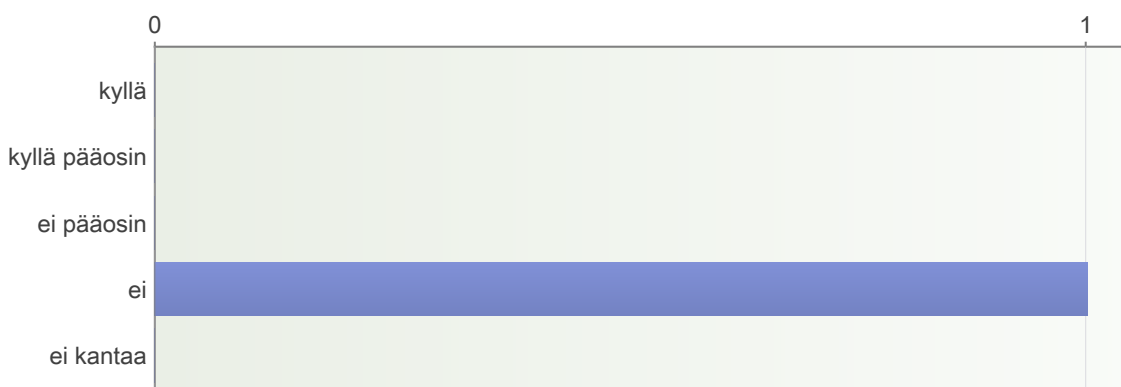
53. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Osittain markkinoille tulee rajattomat mahdollisuudet, mutta lain voimaantumisen yhteydessä on riskinä esimerkiksi jo voimassa olevien kuntien tekemien sopimusten päättyminen maakunnan yksinvaltaisella päätöksellä liian lyhyen seuranta-ajan johdosta. Nykyisten sopimusten voimassaoloaika tulisi nostaa 2-3 vuoteen.

54. 18b. Antaako esitys riittävät edellytykset pienten toimijoiden toimimiseen sosiaali- ja terveydenhuollon markkinoilla?

Vastaajien määrä: 1

55. Jos ei, miten esitystä tulisi muuttaa?

Ei vastauksia.

56. Vapaamuotoiset huomiot.

Ei vastauksia.

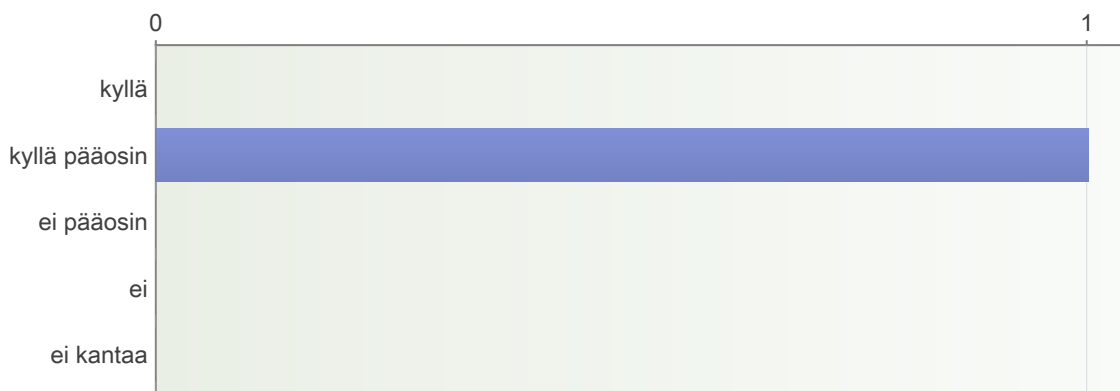
57. 19. Miten ihmisen lisääntyvä mahdollisuus valita palveluntuottaja ja vaikuttaa siten palveluihinsa vaikuttaa ihmisen hoitoon?

Vastaajien määrä: 1

- Tämä asia on epäselvä. Toisaalta lisääntynyt palvelun tarjonta helpottaa ja nopeuttaa, ainakin kaupunkikeskuksissa, hoitoon pääsyä. Toisaalta laajeneva palvelun tarjonta voi tuottaa epäeettistä toimintaa kilpailin kivetessä.

58. 20. Onko laki tarkoituksenmukainen hammashoidon näkökulmasta?

Vastaajien määrä: 1

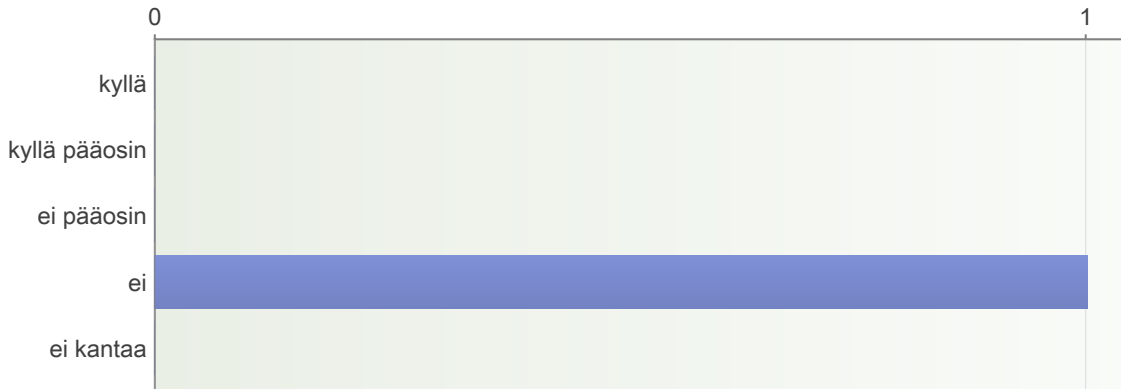

59. Vapaamuotoiset huomiot.

Ei vastauksia.

60. 21. Onko uudistuksen vaikutukset arvioitu näkemyksenne mukaan oikein ja riittävästi?

Vastaajien määrä: 1

61. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Paljon on oletusten varassa. Liian tiukka aikataulu. Liian suuri kokonaisuudistus kerrallaan.

62. 22. Miten arvioitte uudistuksen vaikuttavan oman taustaorganisaationne tai jäsenorganisaatioidenne asemaan?

Vastaajien määrä: 1

- Muutos tuo runsaasti epävarmuustekijöitä ja uudelleen järjestelyjä. Kuntien tulevaisuus on epävarma. Lisäksi asiakkaiden asiointipaikat/palveluverkko on epäselvä.

63. 23. Muut vapaamuotoiset huomiot hallituksen esitysluonnoksesta.

Vastaajien määrä: 1

- 13.3.2017 Esitys valtuustolle

Valtiovarainministeriölle
Sosiaali- ja terveysministeriölle
Perustuslakivaliokunnalle
Pohjois-Savon liitolle
Pohjois-Savon ELY-keskukselle
Itä-Suomen Aluehallintovirastolle
Pohjois-Savon kansanedustajille

RAUTALAMMIN KUNNAN LAUSUNTO VALINNANVAPAUTTA KOSKEVASTA LAKI-LUONNOKSESTA

Sote-lainsäädäntöön liittyvä valinnanvapauden ideaalimalli on uhka kansalaisten yhdenvertaiselle sote-

palvelujen alueelliselle saannille

1. Yleistä

Vapaus, veljeys ja tasa-arvo kuuluvat länsimaisiin demokratioihin ja niiden perusperiaatteihin. Sote-uudistukseen liitetty valinnanvapaus on Pohjoismaisiin demokratioihin kuuluva periaate, mutta sote-uudistuksen tavoitteille se on monella tavalla uhka. Uhka se on, vaikka EU:n kansalaisilla on ollut 1.1.2014 lähtien valinnanvapaus valita se EU- tai Eta-maa tai Sveitsi, jossa henkilö haluaa sairauksiaan hoidettavan. Li-säksi Suomessa on vuodesta 2014 saakka voinut valita kiireetöntä hoitoa antavan terveyskeskuksen terveys-aseman tai erikoissairaanhoidon toimipisteen.

Valtio (hallitus), maakunnat ja kunnat käyvät edelleen maakunta- ja sote-valmistelun yhteydessä keskinäistä valtataistelua siitä, mitkä ovat kunnallishallinnon, maakuntahallinnon ja valtion keskinäiset suhteet ja tehtävät maakunta- ja sote-uudistuksen jälkeen? Kunnissa lausunnoilla olevat lakiluonnokset osoittavat kiistattomasti instituutioiden välisen kilpailuasetelman olemassaolon. Valtio ei halua luovuttaa verotusoikeutta ja tosiasiallista ministeriöihin siirtynyttä päätösvaltaa maakunnille. Maakunnat joutuvat maakunta- ja sote-uudistuksessa kilpailulainsäädännön ts. kilpailuneutraliteetin ja valinnanvapauslainsäädännön johdosta yhtiöittämään suuren osan (30-40 %) sote-toiminnoistaan. Hallituksen valinnanvapautta koskeva lakiluonnos avaa laajasti sote-markkinat kilpailulle.

Yhdenvertaisuusongelmien lisäksi lakiuudistukseen liittyy edelleen muitakin perustuslakiriskejä. Toisaalta itsehallintokysymyksissä tarkastellaan sitä, loukataanko perustuslain takaamaa kuntien itsehallintoa, toisaalta sitä, tulee-ko maakunnista itsehallinnollisia instituutioita, kuten voimassa oleva perustuslaki edellyttää. Lausuntokierroksen jälkeen maakuntien itsehallintoa lisättiin jonkin verran. Kunnille asetettu määräaikainen kuntaverokatto poistettiin. Potentiaalisiksi ongelmiksi jäivät muun muassa kuntien sote-omaisuuden (terveydenhuollon ja sosiaalitoimen kiinteistöt) korvaukseton siirto maakunnille sekä maakuntien riippuvaisuus valtiosta niin taloudellisesti kuin ministeriöohjauksen muodossa.

2. Maakunnan liikelaitos ei voi itse enää tuottaa suoran valinnan palveluja

Radikaali muutos on se, että lakiluonnoksen 14 §:n mukaan maakunnan liikelaitos ei voisi itse tuottaa suoran valinnan palveluja, vaan sen olisi yhtiötettävä suoran valinnan palveluihin sisältyvä palvelutoimintansa (ts. sosiaali- ja terveyskeskukset ja suun terveydenhoito). Maakunnan yhtiöittämisvelvollisuudesta säädettäisiin erikseen luonnoksen 40 §:ssä. Lakiluonnoksen 15 §:n nojalla suoran valinnan palvelut on niitä, joissa asiakas voisi valita palvelun tuottajan ilman maakunnan osoitusta tai erillistä palvelutarpeen arviointia. Suoran valinnan palvelut sisältäisivät kiireettömät palvelut sekä sosiaali- ja terveyskeskuksen tai suunhoidon yksikön aukioloaikojen rajoissa kiireelliset palvelut eli kiirevastaanotot. Suoran valinnan palveluja tuottaisivat näin ollen maakunnan liikelaitoksen yhtiöt sekä yksityiset palvelun tuottajat tai kolmas sektori. Maakunta hyväksyy suoran valinnan palvelun tuottajat 7 luvussa säädetyn hyväksymismenettelyn mukaisesti ja tekisi niiden kanssa sopimukset suoran valinnan palvelujen tuottamisesta.

Kuntien sosiaali- ja terveydenhuollon lopputuotepalvelujen ostot olivat vuonna 2016 noin 2,8 miljardia euroa vuodessa. Lakiluonnoksen mukaan sote-palveluiden valinnanvapausmarkkinat olisivat noin 8 miljardia euroa vuodessa.

3. Perustuslain mukainen viranomaistehtävä

Perustuslain 124 §:n nojalla valinnanvapauslain valtiosääntöoikeudellisesta riskeistä liittyy siihen, voidaanko perustuslain pykälään 124 §:ään kytkeytyvää julkista hallintotehtävää antaa muille (yksityisille yrityksille) kuin viranomaiselle vain siinä tapauksessa, jos se on tarpeen tehtävän tarkoituksenmukaiseksi hoitamiseksi? Jos valinnanvapautta lainsäädäntöluonnoksen mukaan laajennetaan kilpailuneutraliteettisistä myös yksityisten toi-

mijoiden ja kolmannen sektorin suuntaan siten, että maakunnan liikelaitos joutuu yhtiöittämään perustason suoran valinnan palvelut, on viranomaistoiminnan mahdollisuus hallintopäätösten osalta laajennettava koskemaan myös maakunnan liikelaitoksen itse perustamaa yritystä ja muita palveluja tarjoavia yrityksiä tai kolmannen sektorin toimijoita yhdenvertaisesti ja tasapuolisesti.

Perustuslain näkökulmasta onkin arvioitava se, voidaanko lakiluonnoksessa oleva julkista hallintotehtävää siirtää ylipäätään laajasti yksityiselle toimijalle. Ehdotetun valinnanvapausmallin ytimessä on se, että yksityisille palvelujen tuottajille siirtyisi myös vastuu sosiaali- ja terveydenhuollon perustason suoran palveluiden tuotannosta ts. yhtiötettävistä kansalaisen suoran valinnan piiriin kuuluvista perustason sote-tehtävistä terveys- ja sosiaali-keskuksissa ja lisäksi erikoissairaanhoidosta. Jos riskiä kuntien ja kansalaisten näkökulmista halutaan oleellisesti pienentää, tulisi sote-palveluiden yhtiöittämisosoikeus antaa esim. myös kunnille ja kaupungeille, jotka voisivat järjestää omille viranhaltijoilleen myös valinnanvapauslainsäädäntöön liittyvät perustuslain tarkoittamat hallinto-tehtävät.

4. Kunnat sote-, maakunta- ja valinnanvapaus-uudistusten pyörteissä

Kunnat ja kansalaiset ovat joutuneet viimeisen kymmenen vuoden aikana eri valtion palveluiden keskittämistoimenpiteiden kohteeksi. Luottamuspuola ja epäluulo valtion ja kuntien välillä heikentävät kuntien asemaa ja tehtäviä suhteessa kuntien itsehallintoon, itsenäiseen päätöksentekoon ja autonomiaan (vrt. Euroopan neuvoston paikallisen itsehallinnon peruskirja 3, 4, 8 ja 9 artiklat).

Radikaali maakunta- ja sote-uudistus pakottaa kunnat luomaan itsensä uudelleen. Sote- ja maakuntauudistus ja siihen liittyvä valinnanvapauslainsäädäntö ovat historian suurin yhteiskuntapoliittinen hallinnon ja toimintatapojen muutos, joka muuttaa ja murskaa peruuttamattomalla tavalla kuntien roolin, aseman ja tehtävät suomalaisessa yhteiskunnassa ja tulee paikallistasolla aiheuttamaan demokratiavajetta. Toteutuessaan maakunta- ja soteuudistus vie kunnilta noin 60 prosenttia rahoituksesta ja sosiaali- ja terveystalouden tuottamis- sekä järjestämistä vastuuun. Kiistatta kunnan elinvoima ja sen kehitys vaarantuvat.

Kuntien tehtävänä on nyt uudistuksen kynnyksellä autonomiansa puitteissa arvioida ja päättää itse – uudistuvatko ne vai jäävätkö paikalleen? Esim. uudet äskettäin tehdyt kuntien sote-kokonaisulkoistukset ja sotesopimuksiin kuuluvien optiovuosien kirjaukset kertovat siitä, että sote-lähipalveluista päättäminen halutaan pitää edelleen kunnissa omissa käsissä ja lähellä kuntalaisia ja kunnallista päätöksentekoa.

Järjestämislain mukaan kuntien olisi tehtävä jatkossa yhteistyötä maakunnan sekä yksityisten toimijoiden kanssa hyvinvoinnin edistämiseksi. Rautalammin kunta katsoo, että kuntien roolia sote-toiminnoissa ei pidä rajoittaa koskemaan pelkästään hyvinvointia ja terveyttä. Kunnan rooli tulevaisuudessakin on se, että sen tulee voida huolehtia kaikin tavoin asukkaiden asuin- ja yrittämisympäristöstä sekä palvelujen kehittämisestä. Uudistuksen myötä kuntien ja kaupunkien erikoistumiskehitys todennäköisesti nopeutuu. Suuret kunnat voivat hoitaa jopa maakunnille kuuluvia toimintoja. Pienet kunnat joutuvat keskittymään lähinnä yhteisöllisyyden rakentamiseen.

5. Kansalaisten keskinäinen yhdenvertaisuus ja sote-palvelujen saatavuus lähipalveluina

Kansalaisen valinnanvapauden osalta suurimmat riskit liittyvät siihen, että malli ei takaa Suomen kansalaisille yhdenvertaisia ja tasapuolisia sote-palveluja esim. maaseudulla ja haja-asutusalueilla, koska tarjontavaihtoehtoja ei ole kaikissa kunnissa, eikä maa-kunnan suoran valinnan sote-palveluyhtiö esim. säästöyhtiöstä järjestä tai ei halua järjestää sote-palveluverkkoa siten, että jokaisessa Pohjois-, Itä- ja Keski-

Suomen kunnissa olisi sosiaali- ja terveyskeskus tai –asema. Todennäköistä on, että terveyden- ja sosiaalihuollon markkinat syntyvät suuriin kaupunkikeskuksiin, mutta ei haja-asutusalueille. Hypoteesi on, että sote-palvelumarkkinat yrityskauppojen myötä keskittyvät entisestään. Nimittäin sote-palvelujen tuottajille asetettavat hoitoa koskevat laatu-, laajuus- ja standardivaatimukset karsivat pois suoran valinnan palvelujen tuottajista pienet yritykset. Lisäksi uhkina ovat sote-kustannusten nopea kasvu, vaikka leikkaukset todennäköisesti koh-distettaisiin juuri maaseudun ja haja-asutusalueiden sosiaali- ja terveyskeskuspalveluihin ja suun terveydenhoi-toon.

On selvää, että kaupungeissa, joilla asukasohjan ansiosta ovat jo nyt toimivat markkinat, valinnanvapaus lisää asiakaslähtöisyyttä ja palvelun tuottajien erikoistuminen parantaa sote-palveluja. Kaikissa kunnissa ja kaupungeissa ei ole kuitenkaan tällä hetkellä uskallusta, taitoa, tahtoa tai kykyä hyödyntää tai käyttää valinnanvapausmahdollisuuksia.

Suomen kansalaisen peruspalvelujen saatavuutta säätelevän voimassa olevan perustuslain soveltamisen näkö-kulmasta järjestämisvastuun siirtyminen 1.1.2019 alkaen sote-palveluissa maakunnille, ja koulutuspalvelujen osalta järjestämisvastuun jättäminen kunnille heikentää kokonaisuudessaan kansalaisen mahdollisuuksia saada haluamansa perustuslaissa turvatut peruspalvelut. Jos maakunta-sote-uudistukset eivät kykene turvaamaan yh-denvertaisia kuntalaisten peruspalveluja maan eri osiin, ottavat kunnat ja kaupungit erivapauksia järjestää ha-luamallaan tavalla hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen nimissä kuntalaistensa sosiaalitoimen ja terveyden-huollon peruspalvelut.

Sote-järjestämislakiluonnoksen mukaan maakunnan on huolehdittava laaja-alaisesti yhteen sovitettuja palveluita tarvitsevien asiakasryhmien ja asiakkaiden tunnistamisesta, palveluketjujen ja palvelukokonaisuuksien määritte-lemisestä sekä asiakasta koskevan tiedon hyödyntämisestä eri tuottajien välillä. Maakunnan mahdollisuudet ohjata tuottajia ovat varsin rajalliset ja ne vaativat runsaasti yksityiskohtaisia sopimuksia, sopimusten valvontaa ja tuottajakorvausten erityisehtoja. Lakiluonnoksessa hämmentävää on se, että epäselväksi jää, mitkä palvelut ovat valinnanvapauden piirissä ja mitkä liikelaitoksessa. Liikelaitoksen kieltö tuottaa valinnanvapauden piirissä olevia palveluita voi hajottaa asiakkaan palvelukokonaisuuden vielä entisestään, sen sijaan että parantaisi sitä. Esim. tehostetun palveluasumisen osalta on tärkeää, että asiakas saa suoran valinnan kokonaisuuteen kuuluvat palvelut siinä tehostetun palveluasumisen toimipisteessä, jossa hän on hoidettavana.

6. Maakunta- ja sote-uudistuksen alkuperäistä tavoitetta ei saavuteta

Lainsäädäntöluonnoksissa ehdotettu ja monissa maakunnissa suunniteltu tapa toteuttaa sosiaali- ja terveyskes-kusten tai –asemien perustason ja eräiden erityistason palveluiden valinnanvapaus yhtiöittämisvelvollisuuden ja markkinamekanismien kautta, on ristiriidassa sote- ja maakuntauudistukselle alun perin asetettujen tavoitteiden kanssa. Alkuperäiset tavoitteet korostavat kansalaisten yhdenvertaisuutta, palveluiden integraatiota ja kustannusten hillintää. Järjestämisvastuun kantaminen ja palvelujen integraatio on ongelmallista, jos perustuslain turvaamat perustason palvelut siirtyvät yritysten vastuulle ja markkinaperusteiseen ohjaukseen (vrt. kilpailulaki ja kilpailuneutraliteetin tarkoitus) niin kuin kunnissa lausunnolla olleet lakiluonnokset osoittavat. Palvelutuotanto pirstoutuu maakun-tien tosiasiallisen ohjausvallan ulkopuolelle ja eri palveluihin syntyy asiakkaan näkökulmasta nykyiseen verrattu-na uusia rajapintoja.

Rautalammin kunta katsoo, että maakunnille ei tule kuitenkaan antaa laajempia mahdollisuuksia päättää asetuk-sella keinoista, joita ne käyttävät lakiluonnoksessa esitettyjen tavoitteiden saavuttamiseksi esim. kuntia vastaan siitä syystä, että maakunnat edelleen joutuvat lakiesitysten mukaan olemaan valtion ja ministeriöiden päätösten näennäisdemokraattisia toteuttaja-instituutioita.

7. Kuntaliitto ei voi toimia samanaikaisesti maakuntien ja kuntien edunvalvontayhteisönä.

Tähän kokonaisuuteen liittyy myös se, että Rautalammin kunnan mielestä Suomen Kuntaliitto ei voi enää jää-viyyssyistä toimia kuntien ja maakuntien yhteisenä edunvalvontayhteisönä. Miksi? Siitä syystä, että Kuntaliitto on ilmaissut halunsa olla samanaikaisesti sekä kuntien että maakuntien edunvalvoja. Maakuntatasolla kunnilla ei ole maakuntauudistuksen jälkeen yhteistä edunvalvontayhteisöä, mikä merkitsee käytännössä sitä, että vain isot kaupungit kykenevät huolehtimaan omasta edunvalvonnastaan maakunnan sisällä. Jos Kuntaliitto edustaa tule-vaaisuudessa kuntia ja maakuntia on kuntien perustettava omat alueelliset edunvalvontayhteisöt tai valtakunnallinen yhteinen uusi edunvalvontayhteisö.

8. Kunnille sote-palveluiden yhtiöittämis-oikeus ja sote-työpaikkojen säilyttäminen

Maakunta- ja sote-uudistuksen merkittävin vaikutus kuntiin ja kuntayhtymiin on sote-toimintojen yhtiöittämisveloite.

Suomalainen sairaanhoitojärjestelmä sairaanhoitopiireineen on rakentunut jo 27 vuoden ajan erikoissairaanhoidetovetoiseksi. Terveiden ja sairaanhoidon kuntayhtymät maakunta- ja sote-uudistuksessa lakkaavat. Sote-uudistuksen valmistelu on tapahtunut useassa maakunnassa kuitenkin sairaanhoitopiirikeskeisesti. Maakunta-uudistuksen jälkeen sote-markkinoilla vain muutama suuri toimijayritys kykenee edes teoriassa tarjoamaan sote-keskukselta edellytettäviä palveluja. Kansalaisen näkökulmasta aito valinnanvapauden toteutuminen edellyttää useita toimijoita.

Rautalammin kunta katsoo, että kunnille on annettava mahdollisuus yhtiömuodossa omistaa sosiaali- ja terveyskeskuksia tai -asemia tasavertaisesti muiden toimijoiden rinnalla. Jo tutkimusten perusteella yleisesti tiedetään, että laadulla kilpaileminen parantaa palvelujen tasoa. Mutta yhdenvertaisia, oikeudenmukaisia ja tasapuolisia sote-palveluja Suomen kansalaisille ei voida enää taata, ellei kunnille anneta maaseudulla ja harvaanasutuilla tai kaupungeissa mahdollisuutta tuottaa omistamissaan tai osittain omistamissaan yhtiöissä ja kiinteistöissä valinnanvapauden ja kilpailulain ts. kilpailuneutraliteetin piiriin kuuluvia sote-palveluja. Kuntien elinvoima rakentuu yritysten ja työpaikkojen varaan. Julkiset ja yksityiset sosiaali- ja terveystoimen työpaikat ovat monelle kunnalle ensiarvoisen tärkeitä ja takaavat niiden verotulokertymän. Rautalammin kunta katsoo, että sote-lähipalveluiden, työterveyshuollon ja terveydenhuollon ja sosiaalitoimen työpaikkojen (suurin osa naistyöpaikkoja) säilyttäminen ja turvaaminen ovat jokaisen elinvoimaisen kunnan tai kaupungin tavoite.

9. Valinnanvapaudessa maakunnan suoran valinnan piiriin kuuluvat yhtiötettävät perustason kuulu-vissa sosiaali- ja terveydenhuollon ja suunhoidon perustason palvelut

Valmisteluasiakirjojen mukaan valinnanvapausuudistuksen toimeenpanon ensimmäisessä vaiheessa ehdotetaan suoraan valittaviksi erityisesti sellaisia palveluita, joissa

- a) annetaan sosiaali- ja terveydenhuollon yleistä neuvontaa ja ohjausta
- b) vastataan ihmisten omaa hyvinvointiaan ja terveyttään koskeviin kysymyksiin
- c) tutkitaan ja hoidetaan väestössä yleisiä oireita, akuuttisairauksia ja muita tavanomaisia terveysongelmia sekä
- d) hoidetaan sellaisia pitkäaikaissairauksia, joissa hoitotasapaino on hyvä.

Näin olleen suoraan valittavia palveluja olisivat mm.

-Ennaltaehkäisevä toiminta terveyden ja hyvinvoinnin tukemiseksi sisältäen lakisääteiset ja maakunnan erikseen määrittämät ehkäisevät palvelut (esim. influenssarokotukset)

-Neuvonta ja ohjaus palveluihin hakeutumisesta (myös muihin palveluihin siirtymisestä)

-Hoitajan ja/tai lääkärin tekemä hoidon tarpeen arvio ja suoraan valittavissa palveluissa annettavan hoidon suunnittelu

- Hoitajan ja lääkärin tarjoama oireiden ja tavanomaisten terveysongelmien neuvonta, tutkimus ja hoito (vastaanotolla, sähköisesti ja puhelimitse) ja tarvittaessa ohjaaminen yhteispäivystyspalveluihin
- Lääkärin ja hoitajan koulutuksen mukaiset pientoimenpiteet
- Maakunnan palvelulaitoksen asiantuntijoiden konsultointi suoraan valittavan palvelun suunnittelun tueksi (ml. asiakirja-, puhelin- ja videokonsultoinnit ilman hoitovastuun siirtoa)
- Palveluintegraatiota vahvistava yhteistyö asiakkaan tukemiseksi ml. omaiset ja järjestöt.
- Hyvien käytäntöjen ja laatujärjestelmien mukaiset, vastaanotto toiminnan yhteydessä toteutettavat diagnostiset palvelut siten kuin on maakunnan kanssa tehdyn sopimuksen mukaan tarpeellista alueellisesti määriteltyjen suoran valinnan palveluiden tuottamiseksi
- Lääkärin- ja hoitajan todistukset ja lausunnot
- Tarvittaessa hoitosuunnitelman valmistelu ja asiakkaan ohjaaminen suoraan valittavia palveluja laajempien palvelujen piiriin, mukaan lukien erikoissairaanhoidon lähettäminen
- Hammaslääkärin vastaanottopalvelut ja määräaikaisten suun tarkastukset ja vastaanotolla toteutettavat röntgentutkimukset
- Hammaslääkärin koulutuksen mukaiset iensairauksien hoitotoimenpiteet
- Hammaslääkärin suorittamat suun ja hampaiston korjaavat hoitotoimenpiteet paikallisuuduttamissa ja hampaiden poistotoimenpiteet
- Suuhygienistin ja/tai hammaslääkärin tekemä hoidon tarpeen arvio ja suoraan valittavissa palveluissa annettavan hoidon suunnittelu
- Hammaslääkärin todistukset ja lausunnot
- Suuhygienistin vastaanottopalvelu, määräaikaisten suun terveystarkastukset (4)
- Suuhygienistin koulutuksen mukaiset iensairauksien hoitotoimenpiteet (4)
- Suuhygienistin ja hammaslääkärin ennaltaehkäisevät hoitotoimenpiteet sisältäen maakunnan määrittelemät palvelut
- Sosiaalihuollon neuvonta ja ohjaus
- Lakiesityksen mukaan sote-keskuksella säilyy kokonaisvastuu asiakkaan palvelukokonaisuudesta, palvelun laadusta ja vaikuttavuudesta sekä virheistä. Laajennettuun perustasaan esitetään kuuluviksi asiakkaan tilapäisesti ja lyhytaikaisesti tarvitsemat sosiaalihuoltolain 14 § 1 momentin mukaiset palvelut.

Sosiaalipalveluja tarvitsevan asiakkaan kohdalla on kuitenkin vaikea arvioida, milloin sote-keskukseen hakeutuva asiakas on lyhytaikaisen ja tilapäisen avun tarpeessa ja milloin palvelun tarve on pitkäaikaista. Epäselvää laki-luonnoksessa on edelleen, olisiko sote-keskuksen annettava lyhytaikaisia palveluja asiakkaalle myös maakunnan liikelaitoksen tekemän palveluntarpeen arvioinnin perusteella. Palvelujen erottaminen tavalla lyhytaikaisiin ja tilapäisiin ja toisaalta pidempiaikaisiin on epätarkoituksenmukaista ja voi johtaa päällekkäisiin palvelurakenteisiin ja hidastaa oikeanlaista avun saamista.

Rautalammin kunta katsoo, että maakunnalle ei pidä antaa erivapauksia määritellä suoran valinnan palvelujen sisältöä tarkemmin omissa sopimuksissaan oman sote-yhtiönsä kanssa. Palvelut tulee sitoa lakiin. Kunta katsoo, että suun terveydenhuollon muuttuminen suoran valinnan palveluksi parantaa palvelujen saatavuutta, mikä on asiakkaan kannalta hyvä asia. Tarkoituksenmukaista on myös se, että äitiys- ja lasten neuvolatoiminta kuuluvat suoran valinnan palveluihin, jotka joko yhtiötetty sote-keskus tai yritys tai kolmas sektori tuottavat kuntalaisille.

Rautalammin kunta katsoo, että koulupsykologi-, kuraattori- ja kouluterveydenhoitajapalvelut tulee sisällyttää ja jättää kuntien vastuulle ja järjestettäväksi.

10. Maakunnan muissa kuin suoran valinnan piirissä olevat palvelut

Maakuntien päätöksentekoa esitetään voimakkaasti rajoitettavaksi. Lakiluonnoksen 21 §:ssä säädettäisiin maakunnalle velvoite käyttää asiakasseteliä riittävässä määrin sen varmistamiseksi, että muissa kuin suoran valinnan palveluissa toteutuu asiakkaan valinnanvapaus. Yksityiskohtaisissa perusteluissa todetaan, että vähimmäistasona on, että viisitoista prosenttia (15 %) näiden palveluiden kokonaiskuluista olisi asiakassetelin

piirissä. Rautalam-min kunta katsoo, että kiinteä vähimmäistason määrittely on perusteetonta maakuntien itsehallinnollisen aseman ja niissä vallitsevien varsin erilaisten olosuhteiden vuoksi. Asiakasseteli tulee kohdistumaan pääosin eri-koissairaanhoidon palveluihin, jotka ovat jo tällä hetkellä valinnanvapauden piirissä julkisen terveydenhuollon osalta koko maan alueella.

Lakiluonnoksen mukaan asiakassetelin myötä julkista erikoissairaanhoitoa joudutaan merkittävästi yhtiöittämään.

11. Rahoitusperiaate ja kuntien omistamien kiinteistöjen omistaminen

Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisemassa valinnanvapausmallin lakiluonnoksessa kuvataan niin sanottujen suoran valinnanvapauden palvelujen rahoitusta seuraavasti: ”Palveluiden tuottajat saavat listautuneiden asiakkaiden määrään ja tarvittaessa asiakkaan hyvinvointiriskin perustuvan kiinteän korvauksen, jota täydennetään hoidon ja palvelun onnistuneisuuden perusteella maksettavilla kannustimilla ja heikkoihin tuloksiin liittyvillä sanktioilla.”

Tämän kaltainen kapitaatioperusteinen rahoitusmalli voi vaikuttaa teoriassa hyvältä, mutta sen toteuttaminen on käytännössä vaikeaa. On ongelmallista määritellä niin sanottu asiakaskohtainen hyvinvointiriski ja onnistumisen perusteella annettavat kannustimet. Asiakaskohtaisen hyvinvointiriskin arvioinnin ja määrittelyn epäonnistuttua, palvelutuottajalle voi syntyä kannustin valikoida asiakkaansa. Tuottajille voi olla taloudellisesti kannattavampaa saada listoilleen sellaisia asiakkaita, jotka käyttävät perustason sote-palveluja mahdollisimman vähän.

Perustuslain 15 §:ssä säädetään omaisuudensuojasta. Kuntiin mainittua pykälää ei sovelleta. Sitä vastoin perustuslain 121 §:ssä suojattu kuntien itsehallinto suojaa myös kuntien oikeutta omaisuuden erityisesti silloin, kun kunta on käyttänyt verotuksella kerättyjä veronmaksajien rahoja kiinteistöjen ja omaisuuden hankkimiseen ja kartuttamiseen. Rautalammin kunta katsoo, että kuntien tulee saada täysimääräinen korvaus maakunnalle tai valtiolle luovuttamistaan sote-kiinteistöistä. Kiinteistöjen vuokraaminen kunnalta maakunnalle tai valtiolle 3+1 vuodeksi on kestävämpi menettely perustuslain näkökulmasta. Kunnan tulee saada täysi korvaus niistä omistamistaan kiinteistöistä, jotka maakunta- ja sote-uudistuksessa jäävät kunnassa käyttämättä tai tyhjäksi.

10. Valinnanvapauden toimeenpanolle on varattava riittävä siirtymäaika

Markkinoiden avautuminen suoran valinnan sote-keskuksille ja suunhoidon yksiköille sekä asiakassetelin ja henkilökohtaisen budjetin käyttöönotto yhtäaikaisesti 1.1.2019 muodostavat suuren riskin palvelujen jatkuvuudelle silloin, jos kunnat ja kaupungit eivät tee tai kykene tekemään ennen 1.1.2019 palvelusopimuksia yksityisten tai kolmannen sektorin toimijoiden kanssa suoran valinnan piiriin kuuluvista yhtiötettävistä perustason kuuluvista sosiaali- ja terveydenhuollon ja suunhoidon perustason palveluista. Rautalammin kunta katsoo, että sopimusten tekemiseen kunnille tulee taata riittävä siirtymäaika eli 31.12.2018 saakka ilman rajoituksia.

11. Koko sosiaalitoimi on jätettävä sote-uudistuksen ulkopuolelle ja sote-uudistukseen on edettävä vaiheittain neuvotellen kuntien ja maakuntien kanssa

Maakuntalakiluonnoksessa oleva neuvottelumenettely valtuustokausittain on täysin riittämätön ajanjakso kuntien ja kansalaisten osallistumis- ja vaikuttamisnäkökulmasta käydyt demokraattisia keskusteluja sote-työnjaosta maakunnassa. Mahdollisen uudistuksen jälkeen sitä tulisi käydä joka hetki.

Rautalammin kunta katsoo, että kuntien ja kaupunkien sosiaalitoimi tulee jättää sote-uudistuksen ulkopuolelle ja ensi vaiheessa toteuttaa yliopistollisen sairaanhoidon ja tutkimuksen, erikoissairaanhoidon ja

perusterveyden-huollon integraatio. Siirtymäaikaa tulisi sosiaalitoimen osalta jatkaa vuoteen 2023 saakka.

RAUTALAMMIN KUNTA

Risto NiemeläMerja Koivula-Laukka
kunnanjohtajahallintojohtaja

64. 24. Yksilöidyt säädösmuutosehdotukset.

Ei vastauksia.